

Zgodovinski viri o pasmah koz v Sloveniji do leta 1945

V preteklosti je bila reja koz povezana s številnimi prepovedmi. Z zakonskimi določili niso omejevali ali celo prepovedovali samo paše, ampak tudi hlevsko rejo koz. To je vplivalo na razvoj pasem koz na današnjem območju Slovenije. Šele na začetku 20. stoletja so se pojavili prvi predlogi za izboljšanja kozjereje in pasem koz. V teh pospeševalnih ukrepih je bila pionirska kranjska kmetijska družba in njen tedanji ravnatelj Gustav Pirc. Kozjereja na Slovenskem je strokovno zaživila med svetovnima vojnami, ko je bilo leta 1935 ustanovljeno »Strokovno društvo za umno kozjerejo za dravsko banovino« s sedežem v Mengšu. Takrat so bile obujene pobude za ohranjanje domačih pasem koz in uvedena je bila rejska dokumentacija ter zootehniške meritve.

V razpravi bomo predstavili zgodovinske vire v objavah do leta 1945 o pasmah, bolje poimenovanju koz, ki so jih redili v Sloveniji. V nadaljevanju so opisani arhivski dokumenti s popisi prejemnikov plemenskih koz in o ustanovitvi društva za umno kozjerejo ter razstavah koz.

Pasme (poimenovanja) koz

Slovenske

Domača koza

V knjigi »Uumno kmetovanje in gospodarstvo« je Zalokar (1854) pisal o naših navadnih domačih kozah, ki so imele debelo in dolgo dlako. Avtor si je postavil vprašanje o tem, zakaj se pri nas niso ohranile in razširile že vpeljane angorske koz. Odgovora na to vprašanje ni poznal kot tudi ne na vprašanje, zakaj niso strigli naših navadnih koz, ki so imele tako mehko dlako (praho) kot angorske koz. V članku »Koza kmetijstvu koristna žival« (Koza kmetijstvu ..., 1860) piše: »Naša domača koza je, kakor nekteri pisatelji terdijo, bezvaržkega rodu (*Capra aegagrus*), ktera še dandanašnji ... divja živi«. Novice (Vprašanje, 1890) in Kmetovalec (Vprašanje, 1890) sta objavila vprašanji, kje se lahko dobi zelo mlečno kozje »pleme« ter, ali so domače (kranjske) koz dobre? Odgovor na obe vprašanji je bil naslednji: »Naše domače koz so izvrstnega plemena, ter jih zunaj

dežeje bolj cenijo nego doma. Posebno dobre koz so v Zatiškem in Žužemberškem okraji.« Kmetijska družba je v Kmetovalcu (Kdor ima ..., 1891) objavila oglas o tem, ali kdo ima oziroma ali lahko priskrbi plemenske koz in kozle. V Primorskem gospodarju (O kozi ..., 1909) je pisalo, da je naša navadna koza običajno šibka, majhna in daje malo mleka, kar pa je predvsem posledica nepravilnega krmljenja. V članku je omenjena tudi kakovost bele, brezroge sanske koz. Hladnik (1935) je v razmišljanju o domači kozi zapisal: »Za rejo domačih koz se ni pri nas do sedaj prav nič storilo, nasprotno celo zatiralo se jih je ... Ako je padla beseda o kozjereji, se je vedno predstavljal koza kake tuje pasme kot najboljša, nikdo se ni potrudil, da bi našel kaj dobrega na domači pasmi koz ... Najprej je treba proučiti lastnosti domače koz, gojiti jo sistematično in primerjati njena svojstva s tujo pasmo. Po desetih letih takega proučevanja bomo šele upravičeni izreči končno sodbo o vrednosti domače in tuje pasme koz ... Vsako živo bitje, tako človek kakor žival ali rastlina je proizvod dotočnega kraja, kjer je nastala in zato tudi tam najbolje uspeva. Vsako vpeljano živo bitje se pa mora šele kraju prilagoditi (aklimatizirati), kar pa traja daljšo dobo, pogosto desetletja, po več rodov, da smo končno gotovi, da bo tisto bitje res uspevalo. Naša domača koza je vajena naših krajev, naše krme in podnebjja, vsled tega vemo, kakšne možnosti poseduje. Dobra svojstva moremo s sistematično

odbiro in vzrejo zboljšati, slaba svojstva pa istotako polagoma odstraniti.«

Domača rjava planinska koza, rjava domača koza

Živalca (Agr. Rjava koza, 1936) je posvetila posebno objavo domači pasmi koz, ki so jo poimenovali »domačegrudna rjava planinska koza« in je bila dobra molzница. Predlagana je bila uvedba vodenja rodovniške knjige in kontrola mlečnosti. Zadrugar (R. K., 1936) je zapisal, da je »zaradi visoke molznosti in lepih oblik pri nas precej razširjena, iz Švice importirana sanska koza, bele, kratke in goste dlake. Imamo pa tudi našo domačo kozo, rjave barve, ki jo rede naši hribovci in ki glede odpornosti in zdravja prekaša sansko kozo. In taka bo najbrž tudi glede molznosti«. Krištof (1936) je pri opisu rjave domače koze poudaril njeno odpornost, nerogatost in mlečnost ter svetoval njeno ohranjanje. Wenko (1937) je zapisal, da v zahodnih goratih srezih Dravske banovine redijo »rjav alpsko kozo«, v okolici mest in industrijskih središč pa delavski sloji redijo belo domačo kozo in sansko kozo. Erpič (1938) je omenjal domačo rjavo kozo in sansko kozo.

Bohinjska koza

V zbranih zgodovinskih virih je zapisano, da so na območju Bohinja redili koz, ki so jih odlikovale skromnost, mlečnost in dobra prilagojenost na tamkajšnje razmere (Žan Lotrič in Šalehar, 2008). V Kmetovalcu (Kmetijske novice ..., 1907) so objavili: »Tudi pri nas na Kranjskem ne bo napačno porabiti to priliko ter nekaj storiti za povzdrogo kozje reje, kajti tudi v naši deželi imamo sem ter tja izborno kozje pleme (Bohinj), ki je zelo mlečno, vrhutega silno skromno ter je morda boljše kakor marsikatero slovito pleme.« Kmetovalec (Kmetijska podružnica ..., 1908), Gorenjec (Iz srednje vasi ..., 1908) in Slovenski narod (Iz srednje vasi ..., 1908) so pisali o poučnem kmetijskem predavanju, ki ga je imel ravnatelj g. G. Pirc v šoli v Srednji vasi, kjer je govoril tudi o izboljšanju kozjereje v Bohinju. Predlagal je ustanovitev društva za rejo koz, ki naj »ima v prvi vrsti izposlovati podpore za povzdrogo te važne panoge živinoreje v Bohinju, ter bo imelo paziti, da se odstranijo tri največje hibe tukajšnje kozjereje, t.j. plemenjenja v sorodstvu, prezgodnja obrejitev mladih koz

Rjavi domači koz
Krištof Franc. Gospodarska reja koz
(1942)

in nepravilno ravnanje s kozli plemenjaki. Naloga društva bodi tudi posvezenje domače pasme s kako drugo, preskušeno dobro pasmo«. Kmetovalec (Podružnica ..., 1909a, 1909b, 1909c) je poročal, da so na občnem zboru kmetijske podružnice v Srednji vasi sklenili ustanoviti društvo za rejo koz. Na seji glavnega odbora kmetijske družbe (Seja ..., 1909) se je kmetijski podružnici v Srednji vasi iz državne podpore za rejo malih živali namenilo 300 kron za pospeševanje rejje koz.

Kmetovalec (Podružnica ..., 1909a, 1909b, 1909c) je poročal, da je podružnica v Srednji vasi sklenila pospeševati rejo koz in »sicer s poukom ter z zboljšanjem pasme. Glavni napaki naše kozoreje sta plemenjenje v sorodstvu in raba neprimernih kozlov ... Pa tudi kakovost naših koz je zaradi teh napak nazadovala, in z umno rejo jo bo treba zopet dvigniti. Da se pa cilj prej doseže, bo treba domače pleme prekrižati s kako boljšo pasmo. V tem oziru je podružnica že vse potrebno ukrenila, da naredi poskušnjo s križanjem domačega kozjega plemena s svetovnoznanoto belo, nerogato sansko kozo, ki je izredno mlečna«. Kmetovalec (Podružnica ..., 1909a, 1909b, 1909c) je pisal o odločitvi podružnice iz Srednje vasi, da se za izboljšanje domače pasme koz izbere švicarsko pasmo. Od kozjerejskega društva v Pragi so s sredstvi iz državne podpore kupili devet koz in enega kozla, ki so jih med rejce razdelili po polovični ceni.

Tolminska koza

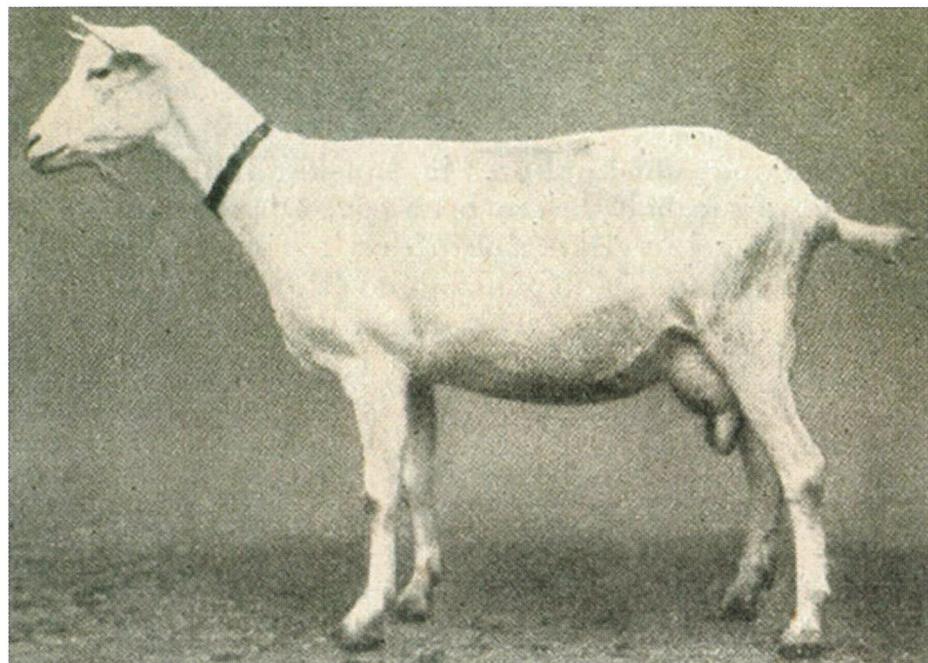
Primorski Gospodar (Gaspardis, I.K., 1913) je v članku »Reja drobnice na Goriškem« pisal o navadni kozi, ki ni tako »visoke postave« kot čistopasemska evropska pasma in jo je imenoval »tolminska koza«. Opisal jo je kot kozo različne barve z debelo dlako, pod katero ima mehko volno, ki jo varuje pred mrazom. V nadaljevanju je zapisal, da ima robove obrnjene naravnost nazaj, prsa globoka, hrbet vodoraven, noge pa krepke z dobro razvitim vimenom. Zaključil je z besedami, da je to kmečka koza, ki je zelo skromna.

Solčavska koza

Čebular (1939) je opisal rjavo solčavsko kozo in belo sansko kozo. Za solčavsko kozo je zapisal, da je enobarvna, brez rog, s kratko dlako ter da je zelo utrjena, da ljubi gorske pašnike in je dobra mlekarica.

Tratnice

V Kmetovalcu (Vprašanje, 1893) so objavili vprašanje, kje dobiti koze »velikega plemena«, ki dobro molzejo, tako imenovane »tratnice«. Uredništvo to »pleme« ni bilo poznano in je prosilo za pomoč bralce. Že v naslednjem številki Kmetovalca (Drugi odgovor, 1893) je bilo objavljeno pojasnilo, da redijo »tratnice« tudi na Slivnici pri Šentjurju.

Sanska koza

Krištof Franc. Gospodarska reja koz (1942)

Sledil je opis, da so te koze zelo mlečne, da imajo prve štiri mesece po jarični 5–6 litrov mleka na dan, da nimajo neprijetnega vonja in da so zelo skromne. Tudi Dular (1895) je v poglavju o kozjih pasmah omenil, da na južnem Štajerskem redijo zelo dobre koze za molzo, ki jih imenujejo »tratnice«.

Tuje

Tirolska koza

Samek (1896, 1900) je zapisal, da je več pasem koz. Hvalil je tirolsko pasmo in opozarjal, da je potrebeno paziti na čisto »pleme« in na dobre plemenske živali.

Rjava pincgavska koza

V Kmetovalcu (Kmetijske novice ..., 1907) so poročali o nameri kmetijskega ministrstva o vsestranskem pospeševanju živinoreje, ki je posebno pozornost namenilo pospeševanju rejo koz ter pri tem rjavi pincgavski pasmi koz.

Sanska koza

Primorski gospodar (Zapisnik seje ..., 1909) je objavil zapisnik z dne 24. junija 1909, v katerem je bilo zapisano, da se za izboljšanje kozjereje svetuje nakup kozlov in koz sanske pasme in da se v ta namen porabi 500 kron. V nadaljevanju so zapisali, da se kupljene koze razdelijo brezplačno v slovenskem delu dežele. Primorski gospodar (O kozi ..., 1909) je omenil kakovost bele, brezroge sanske koze. Domoljub (Reja koz ..., 1911) je spodbujal kozjerejo, ki je bila posebnega pomena za revne sloje prebivalstva. Prikazal je primere izboljšanja »domorodnih« koz na Češkem in v Nemčiji s tujimi pasmami. Svetoval je

nakupe čistopasemske koz sanske pasme ali pa križancev med »domorodnimi« ter tujimi pasmami.

Kmetovalec (Vprašanje ..., 1911) je poročal o sanskih kozah. »V Bohinju je naša družba te koze vpeljala, kjer se prav vrlo sponašajo. Naša družba bi to pomlad sama potrebovala

Cvetka Drobne s.p.

Sestrže 67a

2322 Majšperk

tel.: +386 (0)41 712 738

- oprema za goveje hleve •
- oprema za svinjske hleve •
- protiveterne mreže z ali brez avtomatike •
- mešala in črpalka za gnojevko "Eisele" •

Najdete nas tudi na Facebooku:
D J Hlevska oprema

Vlado Jurc

tel.: +386 (0)41 748 720

e-mail: dj.hlevskaoprema@gmail.com

www.hlevska-oprema.webs.com

Živinoreja

večje število sanskih koz za pleme, a se jih doslej ni posrečilo jih dobiti, ker silno povprašujejo po njih.« O tem je razpravljal tudi glavni odbor kmetijske družbe dne 10. aprila 1911 (Seja ..., 1911a) in sklenil, da se delo na povzdigi kozjereje v Bohinju nadaljuje in da je treba predvsem doseči, da bo na voljo dovolj dobrih plemenskih koz. Na seji dne 15. maja 1911 (Seja ..., 1911b) pa so sprejeli sklep, da se družbeno tajništvo pooblasti, da se izvrši nakup plemenskih sanskih koz takoj, ko bodo to dovolile razmere, povezane s slinavko in parkljevko, ki je v Italiji, Švici in Nemčiji. Gospodarske novice (Koza in nje reje, 1912) so v daljšem sestavku poučevale o reji koz, o njeni primernosti ter pomenu za revne sloje ljudi. V nadaljevanju so svetovali: »Treba je vpeljati boljše krvi. Da se naša kozoreja odločno povzdigne treba domači kozji zarod okrepliti in osvežiti z vpeljavo tuje krvi. Tudi drugod so se stvari tako lotili, najboljše uspehe pa dosegli s takozvano sansko pasmo, ki je doma v Švici. Sodba strokovnjakov o sanski kozi se glasi tako-le: Sanska koza daje ob pravilni reji veliko mleka, je plodovita, nima, če se jo snaži in če je hlev snažen, nič neprijetnega duha, zato se njeno mleko glede okusa in duha ne razločuje prav nič od kravjega, in kar je posebno važno, sanska koza se pase najraje po tleh in ni prav nič strastna za drevesno listje.« Na občnem zboru c. kr. kmetijske družbe kranjske (Občni zbor ..., 1912) so poročali o zastojih pri nakupu plemenskih koz sanske pasme v letu 1911 zaradi slinavke in parkljevke. Kmetovalec (Oddaja ..., 1912) je objavil razglas o oddaji plemenskih koz čiste sanske pasme. Napisali so, da bodo živali oddajali v kraje, kjer imajo primerno pašo za koze, in rejcem, ki se že ukvarjajo z rejo koz. Oddajna cena je bila polovica kupne cene. Na seji glavnega odbora dne 15. julija 1912

(Seja ..., 1912) so z odobravanjem sprejeli poročilo o nakupu in razdelitvi plemenskih koz. Predlagali so nadaljevanje takšne akcije tudi v naslednjem letu. V Kmetovalcu (Pospeševanje ..., 1912) so objavili: »Nikar misliti, da je naša domača kozja pasma popolnoma zanič. Postala je slaba vsled slabega oskrbovanja in neprestanega plemenjenja v sorodstvu pričeli smo rejo koz pospeševati... predvsem podkrepiti kozji zarod z vpeljavo sveže krvi ... Poglavitno delo pri pospeševanju kozje reje na Kranjskem je okrepljenje in osveženje domačega kozjega zaroda z vpeljavo tuje krvi. V to svrhu se je izbrala koza sanske pasme, ki je doma v Švici in je na dobrem glasu zbog svojih različnih večjih vrlin, kakor jih ima naša domača koza ... Sanska koza se najraje pase po tleh in ni prav nič strastna na drevesno listje.« Kmetovalec (Razglas ..., 1914) je objavil razglas o prodaji plemenskih koz čiste sanske pasme po znižani ceni. V poročilih (Občni zbor ..., 1914 in Občni zbor ..., 1915) o občnem zboru kranjske kmetijske družbe je zapisano: »Rejo koz je družba pospeševala z oddajo posebno mlečnih in nerogatih koz sanske pasme.« Kmetovalec (Za kozjerejce, 1921) (oddelek za kmetijstvo) je obveščal o tem, kje sta bila uhlevljena dva kozla sanske pasme. Bralec je v Kmetovalcu (Vprašanje, 1923) postavil vprašanje: »Katera kozja pasma je za nas prikladna?« Uredništvo mu je odgovorilo, da je za naše razmere najbolj primerna sanska bela koza, ki je zelo skromna glede krme, molze pa precejšno količino mleka. Sustič (1926) je menil, da je za hlevsko rejo najprimernejša »Saanental-ska koza«. Černe (1928) je pisal, da je med domačimi kozami najznamenitejša bela sanska koza, ki je doma v Švici in katero so za izboljšanje reje koz že uvajali tudi v naše kraje. Leta 1933 je pričela izhajati revija »Živalca« in v sedmi šte-

vilki je bila opisana ter predstavljena sanska koza. Med drugim je bilo zapisano: »Ta koza ne obgrizuje drevja in se rajši pase po travi; zato je tudi bolj priljubljena kot naša domača loza, ki hoče obgrizti vse grmovje, daje pa tudi manj mleka, je rogata ter zastopana v vseh mogočih barvah« (Krištof, 1933). Krištof (1934) piše: »V Dravski banovini se je najbolj uveljavila reja belih, sanskih koz brez rog kot najboljih molznic. Za čistokrvne sanske koze je največje povpraševanje.« Rejec malih živali (Sanska koza, 1935) je opisal sansko kozo kot najbolj razširjeno kozo v Evropi, ker je najboljša mlekarica in dobro prilagodljiva. V nadaljevanju je predstavil nemški standard za ocenjevanje koz in kozlov, ki je bil po njegovem mnenju primeren tudi za naše potrebe:

Lastnost	Koza (točke)	Kozel (točke)
Glava in vrat	5	5
Koža in dlaka	5	5
Oprsje, hrbet in ozadje	15	15
Telesna oblika in končine	20	30
Mlečnost	20	10
Rod	15	15
Splošen utis in vzreja	20	20
Skupaj	100	100

Krištof (1935a) je razpravljal o pasemskev vprašanju kozjereje in zapisal: »Pri nas se gotovo ne bomo spuščali v poskus zboljšanja naših domačih koz, ki slabo molzejo in jih rede po hribovitih krajih v omejenih množinah. Precej let bi trajalo, predno bi spravili našo domačo pasmo koz do povoljne višine mlečnosti ... Na razpolago nam je bela švicarska sanska pasma koz, pri nas že močno razširjena in za naše razmere prav prikladna, zlasti zato, ker se rada pase in obgrizava preveč drevja. Sanska koza ima prirojeno mlečno sposobnost.« V drugem sestavku Krištof (1935b) piše: »Pred 25. leti so bile k nam uvožene prve bele sanske koze in kozli predvsem zato, da si doma vzredimo bolj mlečnih koz kot so domače oziroma, da požlahtimo našo slabo molzno domačo pasemske kozu. Namreč se je vsaj deloma posrečila in v resnici smo zredili domače koze, ki so dajale v času najboljše molznosti do šest litrov mleka dnevno. Tudi na potomcih – križancih naše domače pasme je bilo opaziti več mlečnosti.« V Živalci (Razdelitev ..., 1935) so poročali, da je društvo rejcev malih živali za dravsko banovino brezplačno razdelilo plemenske sanske kozе, in sicer 2 plemenkaka, 4 plemenice in 16 mladic. Hinterlechner (1937) je poročal, da rejci koz z uspehom redijo sanske koze.

SALINEN PROSOL

BIOSAXON

SALINEN PROSOL d.o.o., Ob železnici 14, 1000 Ljubljana
tel.: 01 542 56 92, www.salinen-prosol.si

BIOSAXON
LIZALNI KAMNI
SOLNI IN MINERALNI
Z BIO CERTIFIKATOM

**Naše izdelke lahko kupite
v vseh dobro založenih trgovinah
s kmetijskimi izdelki.**

NOVO

BIOSAXON
JODIRANA ŽIVINSKA SOL
SEDAJ TUDI V 25 KG VREČAH

**BISAXON je najčistejša sol, ki vsebuje
99,8% čistega natrijevega klorida.
Proizvod BIOSAXON se lahko uporablja
v EKOLOŠKI PRIDELAVI v skladu z
uredbami (ES) 834/2007 in (ES) 889/2000**

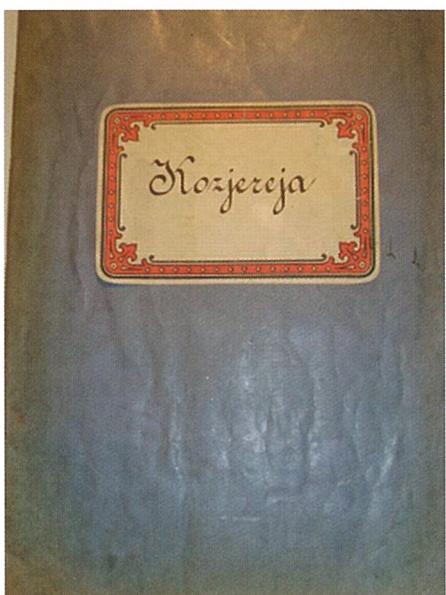
BIO CERTIFIKAT !

Iz Arhiva Republike Slovenije

Zvezek »Kozjereja« s podatki o prejemnikih plemenskih koz

Arhiv Republike Slovenije hrani listine Tajništva c. kr. Kmetijske družbe kranjske

Živinoreja

Zvezek Kozjereja (SI AS 533, Podružnice 1 1914 20 31)

(Dopis s prilogami ..., 1912). Iz njih razberemo, da je glavni odbor ugodil prošnji živinorejske zadruge v Gorjah ter ji dodelil 13 plemenskih koz in enega plemenskega kozla po polovični ceni. Hranijo tudi potrdilo županstva v Gorjah o razdelitvi plemenskih koz in naročilo plemenskih koz iz Kočevja. Hranijo pa tudi zvezek z naslovom »Kozjereja«, kjer so vpisani podatki o prejemnikih plemenskih koz.

Ustanovitev strokovnega društva za umno kozjerejo v Mengšu

Kmetski list (Kozjerejsko društvo, 1935a in Kozjerejsko društvo, 1935b) je obveščal o ustanavljanju kozjerejskega društva za Dravsko banovino, Slovenski narod (Iz Mengša, 1935) pa je sporočal o ustanovitvi strokovnega društva za umno kozjerejo v Dravski banovini s sedežem v Mengšu. Slednje je pospeševalo rejo dobrih mlečnih koz sanske pasme in izvajalo kontrolo mlečnosti, rodovniška knjiga pa je bila že uvedena.

Razstavi koz

Prva razstava koz sanske in rjave domače pasme – 1936

Gorenjec (Slovenski kozjereci ..., 1936) in Domovina (Za rejce koz ..., 1936) sta poro-

čala o pripravah na prvo razstavo plemenskih živali koz, kjer so lahko razstavljal kozesanske in rjave domače pasme. Razstavljeni živali so morale imeti točne »rodovne podatke in navedbe o kontrolni molži.« Na razstavi in zborovanju kozjerejcov, o katerih sta poročala Slovenski narod (Zborovanje ..., 1936) in Rejec malih živali (Inkret, 1936), so sprejeli štiri resolucije:

- podpora oblasti za ustanovitev rejskih središč, ki bodo skrbela za izboljšanje domače bele in rjave pasme koz brez rogov,
- uvedba sejmov plemenskih živali,

- nastavitev posebnega strokovnjaka s strani oblasti za povzdrogo kozjereje,
- dovoljenje in podpora za nabavo plemnjakov iz Švicer.

Razstava koz na jesenskem velesejmu v Ljubljani 1940

Hladnik (1940) je predstavil razstavljeni koze na jesenskem velesejmu v Ljubljani. Ocenil je, da so bile domače rjave koze na splošno dobre, medtem ko vse sanske koze niso bile kakovostne, še posebej je bil razčaran nad razstavljenimi kozli.

Rejec malih živali (1937, str. 213)

mešalni vozovi in odjemalci silaže	gumijaste podlage za ležišča živali	napajalni avtomati	elektronske tehnice	hladilni bazeni, cisterne	merilniki vlažnosti zrnja
■ voz z / brez lastnega odvzema	■ manj poškodb nog ■ večje udobje za živali ■ za vezano rejo, ležišča v prosti reji , hodnike, rešetke	■ za teleta, jagenjčke, ... ■ preprosta vzreja večjega števila živali	■ tehnice za mešalnice ■ platformske tehnice ■ trotičkovne tehnice za traktor	■ od 100 do 24.000 l ■ brez ali z avtomatskim pranjem	■ molzni robot za dve kravi hrkati ■ bema krtace za dvorišča, ceste ■ dvoriščni traktor

www.senk.si tel.: 04 25 35 135 | gsm: 041 696 636 | Hotemaže 4 | 4205 Preddvor www.senk.si

Živinoreja

Fotografija Koz in ljudi (planšarji in planinci?) pred stano. Datum pisana: 12.1.1923. Kupljeno na boljšem sejmu 29.7.2007 (lastnik fotografije: prof. dr. Andrej Šalehar)

Zaključki:

V razmerah omejevanja in celo prepovedi reje koz so se razvijale, bolje nekako ohranjale pasme koz. Prve spodbudne korake za izboljšanje pasem koz in za razvoj kozjereje je storila kranjska kmetijska družba, ki je pripomogla k ustanovitvi društva za rejo koz v Srednji vasi v Bohinju (1909) in izvedla prve uvoze plemenskih koz sanske pasme. Omeniti je treba tudi leto 1935, ko je bilo ustanovljeno strokovno društvo za umno kozjerejo za dravsko banovino v Mengšu. To je pripomoglo k uvedbi rejskih metod, povezanih z ocenjevanjem, vodenjem rodovništva, preprečevanjem sorodstvev parjenja in kontrolo mlečnosti. Spodbujeno je bilo tudi ohranjanje rjava domače koze. V gradivih najdemo za Slovenijo naslednja poimenovanja koz: domorodne koze, domače (kranjske) koze, navadna domača koza, koze tratnice (velike koze, ki so dobro molzle), bohinjska koza,

Fotografija Koz in ljudi (pastirici). Kupljeno na boljšem sejmu 29.7.2007 (lastnik fotografije: prof. dr. Andrej Šalehar)

tolminska koza, rjava domača koza, domače grudna rjava planinska koza, rjava alpska koza, rjava solčavska koza, sanska koza, tirolska koza in rjava pincgavska koza. Poudarjena je tudi številna reja koz v Drežnici, kjer je danes ohranjena slovenska avtohtonata drežniška koza. Verjetno se je kje v ostankih ohranila tudi rjava domača koza.

Pomembnejši viri:

Černe, Franc. Živinoreja. Celje 1928, 320 strani.

Dopis s prilogami Tajništva c. kr. kmetijske družbe Kranjske z dne 25.6.1912 – dodelitev plemenskih koz za Živinorejsko zadrugo v Gorjah in razdelilniki. 4 strani. (SI AS 533, škatla Razno) (neobjavljeno).

Drugi odgovor na 180. vprašanje. 10(1893)21, str. 126, Kmetovalec.

Erpič, Jože. Kozoreja. Str. 356. V: Za izboljšanje živiljenjskih pogojev našega kmetijstva. Ljubljana 1938.

Hladnik, Jakob. Kaj pa naša domača koza? 2(1935)6, str. 104–106, Rejec malih živali

Iz Mengša. 48(1935)63, str. 3, Slovenski narod.

Inkret, Alfonz. I. Kozjerejsko zborovanje, razstava in semenj. 3(1936)9, str. 158–159, Rejec malih živali.

Kozjerejsko društvo za dravsko banovino. 17(1935b)19, str. 6, Kmetski list.

Krištof, Franc. Rjava domača koza. 3(1936)12, str. 220, Rejec malih živali.

Podružnica v Srednji vasi v Bohinju. 26(1909c)20, str. 209, Kmetovalec.

Razdelitev plemenskih koz. 3(1935)6–7, str. 107, Živalca.

Samek, J. Reja koz. 13(1896)24, str. 185–186, Kmetovalec.

Sustič, Josip. O kozjereji. str. 272–274. V: Spiller-Muys. Planšarstvo in kmetijstvo na naših planinah. Ljubljana 1926.

Šalehar, Andrej. Zgodovinski viri o slovenskih avtohtonih in tradicionalnih pasmah do leta 1945. Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, 2009, 101 stran. (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-ZTF15AIY> – 27. 2. 2013).

Šalehar, Andrej. Slovenske knjige in tiski s področja živinoreje. Tretja dopolnjena izdaja. Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, 2011, 33 strani (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-NQJ12QX2> – 27. 2. 2013).

Vprašanje 180. 10(1893)20, str. 121, Kmetovalec.

Wenko, Boris. Živinoreja. Str. 24–27. V: Krajevni leksikon dravske banovine. Ljubljana 1937.

Zalokar, Janez. Umrno kmetovanje in gospodarstvo. Ljubljana 1854, 386 strani.

Zvezek Kozjereja (SI AS 533 Podružnice 1 1914 20 31).

Žan Lotrič, Metka, Šalehar, Andrej. Bohinjska koza. Stara slovenska pasma. 13(2008)5, str. 5–6, Drobica.

zaslužni profesor dr. Andrej Šalehar,

dr. Metka Žan Lotrič,

mag. Danijela Bojkovski,

prof. dr. Drago Kompan

Univerza v Ljubljani Biotehniška fakulteta Oddelek za zootehniko, Domžale

ROLO zavesni sistemi za hleve

Oberleitner WINDSCHUTZ GmbH Co. KG

MODRA ŠTEVILKA ((•) 080 73 74

Zdrava hlevska klima 365 dni v letu

... moderna gradnja hlevov

- od odprtega do zaprtega hleva v eni minuti s pritiskom na gumb
- ohranjena naravna osvetlitev tudi ob zaprtju roloju z uporabo posebne prozorne ponjave z dolgo živiljensko dobo
- z elektromotornim pogonom do 100m širine in 5m višine
- robustna in preizkušena nemška tehnologija in kakovost
- možnost avtomatskega zapiranja v primeru poslabšanja vremenskih razmer

ProFarm
KOŠENINA D.O.O.

Sp. Senica 9; 1215 Medvode
Tel. 01/3618-303 WWW.PROFARM.SI